టి.పి. హేమమాలిని

స్మృతి వసంతం

మళ్ళీ ఇంకోసారి తనివితీరా ఆ ఇంటిని చూసుకున్నాడు విహారి. ఇంటి ముందున్న బాదం చెట్టుమీద చిలకలు కిలకిల మంటూ పలుకరించాయి.

తినబోతున్న జామకాయను వదిలి తుర్రున పరుగెత్తింది ఉడుత జామచెట్టుపై నుండి విహారిని చూడగానే.

ఇంటి ఆవరణ అంతా పరిమళభరితంగా ఉంది. మల్లె, గులాబి, జాజి, సంపెంగలు వెదజల్లే సౌరభం ఆహ్లాదాన్నిస్తోంది.

''వసంత విహారం'' గోడమీద అందంగా రాసి ఉన్న అక్షరాలు, గోడలకు వెల్ల వేయకపోవడంవలన స్పష్టంగా లేకపోయినా, మసిగుడ్డలో చుట్టిన మాణిక్యంలా ప్రకాశిస్తున్నాయి.

వాటిని పరికించి చూస్తున్న విహారి కళ్ళు అప్రయత్నంగా చెమర్చాయి. తల్లి జ్ఞప్తికి వచ్చింది.

'అసలామెను మరచిపోగలడా తను?' తనలోనే ప్రశ్నించుకున్నాడు. దేవుడు అన్నిచోట్లా ఉండలేక అమ్మని సృష్టించాడంటారు. కానీ తనకి మాత్రం సాక్షాత్తూ ఆ భగవంతుడే అమ్మ అవతారమెత్తాడు.

మరోసారి తృప్తిగా ఇంటిని చూసి బయటకు వచ్చాడు. గతంలో తాముండే కాలనీ అంతా కలియతిరిగాడు. ప్రతీ చోటా తన తల్లి నవ్వుతూ పలకరిస్తున్నట్లు అనుభూతి కమ్మేసింది.

మండే ఎండలు కావడంవలన ఆదిత్యుని ప్రతాపం ఎక్కువగానే ఉంది. అయినా ప్రజాజీవనం సాగిపోతూనే ఉంది.

''తప్పదు మరి. మనుగడకోసం పోరాటం. స్ట్రగుల్ ఫర్ ఎగ్జిస్టెన్స్!'' అల్లంతదూరాన ఏదో కలకలం. దారినపోయే వ్యక్తికి మొహం తిరిగి స్పృహ కోల్పోయాడు. నలుగురైదుగురు సాయంపట్టి దగ్గరలోని చెట్టుకిందకి చేర్చారు. పక్కనే ఉన్న బావిలోంచి నీరుతోడి అతని ముఖంపై చల్లి సేదదీర్చారు.

''ఏ మహాత్ముడి పుణ్యమో తెలీదుకానీ, ప్రాణంలేచొచ్చింది చెట్టుకింద చతికిలబడగానే. మరో వింత చూడండి. ఎంత ఎండలైనా ఎక్కడా నీటి చుక్క లేకపోయినా ఈ బావిలో నిండా నీళ్ళున్నాయి. ఏ మహానుభావుడు తవ్వించాడో. జనం తమలోతాము మాట్లాడుకుంటున్నారు.

ఆ మాటలు విన్న విహారి మనసు రెక్కలొచ్చిన విహంగమై వినువీధిలో విహరించింది.

నిండుగా నవ్వుతున్న తల్లి రూపం కళ్ళముందు కదలాడింది.

''సార్! మీటింగ్‌కి టైమవుతోంది'' అసిస్టెంట్ పిలుపుతో కారువైపు నడిచాడు.

* * *

ఆహూతుల సమక్షంలో విహారికి ఘన సన్మానం జరిగింది. ఎక్కువసేపు ఏడ్చాడనో, అసలెపుడూ నవ్వలేదనో... ఇలాంటి విషయాలకి కూడా సన్మాన సభలు చేసే కోవలోది కాదు ఈ సన్మాన సందడి.

వృక్షశాస్త్రంలో స్నాతకోత్తర పట్టా, పిహెచ్‌డి పూర్తిచేసిన డాక్టర్ విహారి, ఆధునిక పరిశోధనల నిమిత్తం విదేశాలకి పంపబడ్డాడు. అతని పరిశోధనలు ఫలించి తక్కువ సమయంలోనే ఏపుగా పెరిగే చల్లని నీడనిచ్చే వృక్షాలతోపాటు, ఇళ్ళల్లోనే చిన్నచిన్న చెట్లద్వారా ఎక్కువ ఫలసాయం పొందే కూరలు, పళ్ళ వంగడాలు కనిపెట్టబడ్డాయి.

అతని విజ్ఞానానికి మెచ్చి అనేక విదేశీ వర్సిటీలు డాక్టరేట్లను ప్రదానం చేసాయి.

విదేశాలనుంచి తిరిగి రాగానే స్వదేశంలో స్వాగత సత్కారాలు లభించిన తీరు అపూర్వం. తత్ఫలితమే ఈ సన్మానం. గజమాలలతోనూ, శాలువాతోనూ సత్కారం పూర్తయ్యాక సభాసదుల కోరికపై గొంతు సవరించుకున్నాడు.

''అందరికీ వందనాలు! నన్నింతగా ఆకాశానికెత్తేస్తున్నారు మీరంతా. నేను చేసినది చాలా తక్కువ. ఇదంతా నా అదృష్టం. నిజానికి ఈ ఘనత, అదృష్టం మా అమ్మది.

ప్రతి తల్లీ, తండ్రీ తమ బిడ్డలు ఉన్నతస్థాయికి చేరుకోవాలని ఆశిస్తారు. అది వింతేంకాదు. మా అమ్మకూడా అదే ఆశించింది. కానీ నా ఎదుగుదలలో స్వార్థంతోపాటు సామాజిక ప్రయోజనం ఉండాలని కోరుకుంది.

నా తల్లి జ్ఞాపకాలు ఈ సమయంలో మీతో పంచుకోవడం నా ధర్మంగా భావిస్తున్నాను. దయచేసి మీరంతా శ్రమ అనుకోకుండా వినాలని మనవి చేస్తున్నాను.

విహారి నోటివెంట అతని తల్లి వసంత స్మృతులు పరదాలు తీసుకున్నాయి.

* * *

నేను నెలల పసివాడుగా ఉన్నప్పుడే నా తండ్రి దూరమైనాడు. చిన్నవయసులోనే ఎదురైన రాకూడని కష్టాన్ని కూడా దిగమింగుకుని బిడ్డపైనే ఆశలు పెట్టుకుని జీవనాన్ని సాగించింది మా అమ్మ.

మా నాన్నకి ప్రభుత్వోద్యోగం లేకపోవడంతో ఆయన చేసే పని ఆ తర్వాత అమ్మకి దొరకలేదు.

అయితేనేం! స్వశక్తిని నమ్ముకుని మనుగడ సాగించింది. ఆమెకు తెలిసిన కుట్లు, అల్లికలు ఉపయోగించి మాకు ఆహారాన్ని సంపాదించింది. నన్ను బాగా చదివించాలన్న సంకల్పం, ఆమెను రోజులో సగభాగం కుట్టుమిషన్ పైనే కూర్చోబెట్టేది. గుడ్డిలోమెల్ల అన్నట్లుగా నాన్న తరపునుంచి ఒక పెంకుటిల్లు వచ్చింది.

ఆ ఇంటిని కూడా నందనవనం చేసింది. పెరటి నిండా కూరగాయలు పండించింది. అరటిచెట్లు నాటింది.

ఇక పూలమొక్కలైతే, మా ఇంట్లో ఉండే పూవుల సువాసన మా కాలనీ చివరి వరకు వెదజల్లేది.

మా అమ్మది చాలా మంచి మనసు. జాలిగుండె, మాకే బతకడం కష్టంగా ఉండే రోజుల్లోకూడా రోజూ ఒక బిచ్చగాడికో, పేదవాడికో భోజనం పెట్టేది.

సాయంత్రంపూట తనకు తెలిసిన సంగీతంతోపాటు, ట్యూషన్స్ కూడా చెప్పేది.

భారతదేశ ఔన్నత్యాన్ని, మహావీరుల గాథలను చెప్పేది. పుట్టిన ప్రతి మనిషి ఏదో ఒక మంచిపని చేయాలని బోధించేది.

ఇలా కాలం వెళుతుండగా...

* * *

''మీరు, మీ అబ్బాయి తప్పకుండా రావాలి. చాలా గ్రాండ్‌గా ఎరేంజ్ చేసాం ఫంక్షన్'' దర్పాన్ని ప్రదర్శిస్తూ ప్రమీల అందించిన ఇన్విటేషన్ అందుకుంది వసంత.

సరేనన్నట్లు చిరునవ్వుతో తలూపి సాగనంపింది.

''తనెలాగూ మనంత ఘనంగా ఫంక్షన్ చేయలేదు. కనీసం చూసే భాగ్యానికైనా నోచుకోదు. అదో టైప్ మనిషి'' ప్రమీల కావాలనే తనకు వినబడాలని చేసిన కామెంట్స్ వసంత చెవినపడ్డాయి. ఇలాంటివి మామూలే అన్నట్లు పట్టించుకోలేదు.

''అమ్మా!''అంటూ రివ్వున వచ్చిన విహారిని ఆప్యాయంగా హత్తుకుని ''అయ్యాయా ఆటలు?'' అడిగింది.

''రేపు అజయ్ బర్త్‌డేకి పిలవడానికేనా ప్రమీలాంటీ వచ్చింది?'' అడిగాడు. ''అవును నాన్నా! నీకెలా తెలుసు?''

''అజయ్ స్కూల్లో చెప్పాడు. వెళ్దామా మనం?'' ఉత్సాహంగా అడిగాడు.

''సరే!''

* * *

మర్నాడు విహారిని తీసుకుని వెళ్ళింది వసంత అజయ్ బర్త్‌డేకి. అక్కడంతా చాలా కోలాహలంగా ఉంది. పిల్లలే కాదు, పిల్లల పెద్దలు కూడా ఆనందంతో గెంతుతున్నారు.

బెలూన్స్, రిబ్బన్స్‌తో కలర్‌ఫుల్‌గా అలంకరించారు. అందరి హర్షధ్వానాల మధ్య కేక్ కట్ చేశాడు అజయ్.

వసంత స్వయంగా తయారుచేసిన గిఫ్ట్ అందించాడు విహారి. అగ్గిపుల్లలతో అందంగా తయారుచేసిన ఇల్లు బొమ్మ అజయ్‌కి బాగా నచ్చింది అది.

''మమ్మీ! విహారిచ్చిన గిఫ్ట్ ఎంత బాగుందో చూడు'' సంబరంగా అన్నాడు అజయ్.

''కానీ ఖర్చులేని పనికదా! మనలా ఖరీదైనవి కొనలేదుగా వసంత'' పక్కావిడతో వెటకారంగా పలికింది ప్రమీల.

వసంతకు అలవాటయిన మాటలే అయినా, విహారి లేత మనసు బాధపడింది ఆ మాటలు విని.

ప్రతి రంగంలోనూ వస్తున్న మార్పులు మానవ సంబంధాల్లోనూ చోటుచేసుకున్నాయి.

బర్త్‌డే పార్టీలు, కేక్ కటింగ్‌లు, డిస్కోథెక్‌లు, కిట్టీ పార్టీలు... ఇదే నాగరికత అనుకునే స్థాయికి వచ్చేసారు జనం.

ఆఫ్‌కోర్స్ ఎవరి సరదా వారిది. కానీ ఆ అవకాశం లేని పక్కవారిని ఎగతాళి చేస్తున్నారు అనాగరికుల్లా.

''ఏమండీ బావున్నారా! నమస్తే! మళ్ళీ కలుద్దాం'' లాంటి పలకరింపులకు కాలం చెల్లిపోయి ''హాయ్! హలో! సీయూ!'' లాంటి మాటలతో పులకరించిపోతున్నారు ప్రజలు.

★ ★ ★

రెండ్రోజులుగా స్తబ్దుగా ఉంటున్న విహారిని చూసి కొద్దిగా కంగారుపడింది వసంత.

ఎప్పుడూ తన కొంగుపట్టుకు తిరిగేవాడు, ఉలుకుపలుకు లేకుండా ఉండడం గమనించింది. చెంతకు చేరదీసి వివరం అడిగింది. కొంత బుజ్జగింపు తర్వాత పెదవి విప్పాడు విహారి.

''మొన్న అజయ్ బర్త్‌డే పార్టీ అయిన దగ్గరనుండి మా క్లాస్‌లో అందరూ వాడి జట్టులో చేరిపోయారమ్మా! ఆరోజు వాడు అందరికీ పెన్నులు పంచాడు కదా! అంతేకాదు వాళ్ళందరిలా నేను బర్త్‌డే ఫంక్షన్ చేసుకోలేనని వెక్కిరించాడు'' వెక్కుతూ చెప్పిన విహారి మాటలకు వసంత తల్లి మనసు నొచ్చుకుంది.

ఈసారి ''నా బర్త్‌డే పార్టీకి అందర్నీ పిలిస్తే మళ్ళీ అంతా నా జట్టు కడతారు. నేను కూడా వాళ్ళతో సమానమని గుర్తిస్తారు. ప్లీజమ్మా! ఫంక్షన్ చెయ్యవూ!'' మళ్ళీ అన్నాడు విహారి.

తనని పక్కవాళ్ళు గుర్తించాలని ఆ లేతమనసులో కలిగే భావనలకు వసంత మాతృ హృదయం ఏదో స్పందనకు లోనయింది. మనిషికి ఎటువంటి గుర్తింపు అవసరమో ఆ బుల్లి మనసుకి అర్థమయ్యేలా తెలియ చెప్పాలనుకుంది.

★ ★ ★

ఆ రోజు ఉదయాన్నే విహారిని నిద్రలేపి, తలంటి, కొత్తబట్టలు వేసింది వసంత.

విహారిని వెంటబెట్టుకుని గుడికి బయల్దేరింది.

''అమ్మా! గుడికెళ్ళి వచ్చాకా అందర్నీ పిలవాలి?'' ఉత్సాహంగా అడిగాడు.

''ముందు దైవదర్శనం అవనీ!'' నింపాదిగా పలికింది.

గుడిలోకి వెళ్ళగానే తనతో తెచ్చిన బ్యాగ్ తెరచి, అందులోంచి ప్రమిదలు, వత్తులు తీసింది. ప్రమిదల్లో నూనెపోసి, వత్తులు వేసింది. వెలిగించమంటూ అగ్గిపెట్టె విహారి చేతికిచ్చింది.

''ఏ శుభకార్యమైనా దీపారాధనతో ప్రారంభించడం మన సంప్రదాయం. వెలుగుతున్న దీపాన్ని ఊదడం అశుభం. పైగ అది విదేశీ సంప్రదాయం. నీకు ఈ రోజుతో ఏడు సంవత్సరాలు నిండుతున్నాయి. నువ్వు వెలిగించే ఈ దీపాలు ఎనిమిదింటితో నీ ఎనిమిదో ఏడాదికి స్వాగతం చెప్పు.''

తల్లి మాటలు అర్థంకాకపోయినా ఏదో ఆనందం అనిపించింది విహారికి. దీపాలు దేవుడి ముందుంచి ప్రార్థించారు.

తరువాత గుడి ప్రాంగణంలోని బిచ్చగాళ్ళందరికీ తనతో తెచ్చిన పులిహోరా ఆకుల్లోపెట్టి విహారిచేత ఇప్పించింది వసంత.

ఆకలితో అలమటించే వారందరూ తృప్తిగా అన్నారు. తమకి ఒకరోజు ఆకలి బాధ తీరిందని ఆనందిస్తూ విహారిని అనేక విధాల పొగిడారు.

''అమ్మా! ఎందుకిదంతా?'' అడిగాడు విహారి.

మొక్కలు మనకు ఆహారాన్ని, వస్త్రాలను, గృహాన్ని కూడా సమకూరుస్తున్నాయి. మనం పోసే కొద్ది నీరుతో అవి జీవించి మన కెంతో ఆహ్లాదాన్ని కలిగిస్తాయి. నేను విదేశాలనుండి రాగానే మా ఇంటికి వెళ్ళాను. ప్రతీ పూవులోనూ ఆకులోనూ కొమ్మలోనూ మా అమ్మే కనిపించింది.

''నాన్నా! నువ్వు పుట్టినరోజు వేడుక చేసుకుంటే, రోజూ కడుపునిండా తినే వాళ్ళే ఈరోజు కూడా మనం పెట్టే స్వీటు, హాటు తిని వెళ్తారు. అంతేకాదు. అవి వాళ్ళకి నచ్చకపోతే ఎంతగానో విమర్శిస్తారు.

కానీ వీళ్ళలా కాదు. మనం గంజిపోసినా దోసిలి పడతారు సంతోషంగా. మనల్ని దీవిస్తారు. ఇలాంటి దీవెనలు నీ జీవితాన్ని శుభప్రదం చేస్తాయి. డబ్బు ఖర్చుపెట్టి పుట్టినరోజు చేసుకుంటే వచ్చే గుర్తింపుకన్నా, ఇలాంటి మంచి పనులు చేస్తే పుట్టినందుకు సార్థకత కలుగుతుంది. ఆ విధంగా వచ్చే గుర్తింపు శాశ్వతం.

నీ ప్రతి పుట్టినరోజునాడు కనీసం ఒక పేదవాడికైనా భోజనం పెట్టు. వాడు నిన్నెప్పుడూ మరచిపోడు. ఫలానా వారి అబ్బాయి ఈ పని చేసాడంటే నీతోపాటు నాకు కూడా మంచి పేరు వస్తుంది.''

అమ్మ చెప్పేది అవగతం కాకపోయినా వాటిల్లో ఏదో మంచి సందేశం ఉందని తోచింది విహారికి.

''నీ స్నేహితులు నిన్ను గుర్తించలేదని బాధపడకు. నీవు వారిలా ఫంక్షన్ చేసుకోలేకపోవచ్చు. మరి వాళ్ళు?

నువ్వు చదివినట్టు భగవద్గీత శ్లోకాలు, విష్ణుసహస్ర నామం స్తోత్రాలు చదవగలరా? వాళ్ళెవరికీ రాదు, చదువులో నీకు మంచి మార్కులు వస్తాయి. నువ్వు పాటలు బాగా పాడతావు. ఈ విషయాలు చాలు నీ గుర్తింపుకి.

సరే! వెళ్ళి అందరికీ చాక్లెట్లు పంచిపెట్టు అంటూ వసంత అన్నమాటలకి పొంగిపోయాడు విహారి.

భోజనాలయ్యాక విహారితో బయల్దేరింది వసంత. తాము ఉంటున్న వీధిలో ప్రతి ఇంటిముందు ఒక మొక్క నాటించింది విహారి చేత. పారతో తవ్వి, గుంటలాచేసి మొక్కల్ని నాటించి, మళ్ళీ ఆ మట్టిని చదునుగా చేసింది.

అమ్మా మొక్కలు కూడా దీవిస్తాయా నన్ను! అమాయకంగా అడిగిన విహారి ప్రశ్నకు అప్రయత్నంగానే నవ్వుకుంది వసంత.

''తెలీక అడిగినా, నీ ప్రశ్నలోనే జవాబుంది కన్నా! వృక్షో రక్షతి రక్షితః అన్నారు. మనం చెట్లని కాపాడితే, అవి మనల్ని కాపాడతాయి. మనకు కావలసిన ప్రాణవాయువును అందిస్తాయి. వర్షాలు కురిపిస్తాయి.

అందుకే ఎంత ఎక్కువగా చెట్లని పెంచితే అంత ఆరోగ్యం, లాభం. నీ ప్రతి పుట్టిన రోజుకీ ఒక మొక్క నాటి చూడు. నీతోపాటు అవీ పెరుగుతాయి. అవి కాయలు, పండ్లతో పాటు చల్లని నీడని అందిస్తాయి. ఎండనపోయే వాళ్ళు ఆ చెట్టుకింద సేద దీరినపుడు 'ఏ మహానుభావుడి పుణ్యమో కానీ ప్రాణానికి హాయిగా ఉంది' అనుకుంటే నీకు లభించే గుర్తింపు ఇంకా గొప్పది.

నువ్విచ్చే పార్టీవలన ఆ రోజే నీకు గుర్తింపు వస్తుంది. ఇలాంటి చిన్న పనుల వలన నిన్ను ఎన్నో తరాలు జ్ఞాపకం చేసుకుంటాయి. నీకేది ఇష్టం?''

''ఎక్కువమంది ఎక్కువ రోజులు గుర్తుంచుకోవడమే గొప్ప''

''ఈనాడే కాదు. ప్రతి పుట్టినరోజుకీ మొక్కలు నాటుతూ ఉండు. అది నీకే కాదు మానవజాతికి అంతటికీ శ్రేయస్కరం. నీతోపాటు నీ పరిసరాలు కూడా పచ్చగా ఎదగాలి. చెట్లు లేనిదే బతుకే లేదు. గుర్తుంచుకో!''

తన మాటలు విహారి మనసుని ప్రభావితం చేసాయని గ్రహించింది వసంత.

★ ★ ★

''ప్రతి పుట్టిన రోజుకీ నేను నాటిన మొక్కలు చెట్లయ్యాయి. నాకు యవ్వనం వచ్చేసరికి నా తల్లి జ్ఞాపకాలే మిగిలాయి. ఉన్నతనంలో స్నేహితుల మధ్య గుర్తింపుకోసం నేనేడిస్తే మనిషికి ఏవిధమైన గుర్తింపు అవసరమో తెలియచేసింది మా అమ్మ.

ఆమె చెప్పిన మాటలు నా లేత హృదయంపై, తడిమట్టి మీద బరువుగా మోపిన పాదాల గుర్తుల్లా ముద్రవేసుకున్నాయి.

మొక్కలు మనకు ఆహారాన్ని, వస్త్రాలను, గృహాన్నికూడా సమకూరుస్తున్నాయి. మనం పోసే కొద్ది నీరుతో అవి జీవించి మనకెంతో ఆహ్లాదాన్ని కలిగిస్తాయి. నేను విదేశాల నుండి రాగానే మా ఇంటికి వెళ్ళాను. ప్రతీ పూవులోనూ ఆకులోనూ కొమ్మలోనూ మా అమ్మే కనిపించింది. ఆ దారి పొడుగునా నేనువేసిన మొక్కలు చెట్లుగా మారాయి. వాటి కింద ఎందరో సేద దీరుతున్నారు. మరో విషయం! మేముండే ఒడిలో మా అమ్మే నుయ్యి తవ్వించింది. ఇప్పటికీ, మండుటెండల్లో కూడా గంగాజలం లాంటి నీటిని అందిస్తోంది ఆ బావి. ఇదే మా అమ్మ చల్లని మనసుకు తీరైన తార్కాణం.

ఆ దృశ్యాలను చూసిన నాకు వృక్షశాస్త్రంలో నోబెల్ బహుమతి అందుకున్నంత ఆనందంగా ఉంది.

నాడు మా అమ్మచేసిన దిశానిర్దేశం నాకు మంచి మార్గదర్శకమయింది. చేసే ప్రతి పనిలోనూ సంఘ ప్రయోజనం ఉండేలా నా జీవితాన్ని మార్చుకున్నాను. నా తల్లి నాకు పెట్టిన పేరు 'వన విహారి' సార్థకం చేసుకున్నాను.

పేదలకు, గూడులేని వారికి మనం ఎలాగూ వసతి కల్పించలేం. రోడ్డున ఉండే ప్రజలు చెట్టుకింద తలదాచుకునేలాగైనా చేద్దాం. ప్రతి ఒక్కరూ ఒక మొక్కని నాటండి. అది మీ వంశాన్నీ సమాజం గుర్తుపెట్టుకునేలా చేస్తుంది. వృక్షోరక్షతి రక్షితః. మరోమాట. నాకు వచ్చే ఆదాయంలో సగభాగం వన సంరక్షణకు కేటాయిస్తున్నాను. జైహింద్!'' అంటూ తన కళ్ళవెంట కారుతున్న ఆనందబాష్పాలను తుడుచుకున్నారు విహారి కరతాళధ్వనుల మధ్య. ★